

Valtuustoaloite Varhaisen lukutaidon ja lukemisen kulttuurin kehittäminen

KHALL 11.06.2024 § 116

Kunnanjohtaja Hallintosäännön 18 luvun 2 §:n mukaan kunnanhallituksen on vuosittain huhtikuun loppuun mennessä esitettävä valtuustolle sen toimivaltaan kuuluvista aloitteista ja niiden johdosta suoritetuista toimenpiteistä. Valtuusto voi samalla päättää, mitkä aloitteista on loppuun käsitelty.

Kuntalaissa ei säädetä valtuutetun tai muun luottamushenkilön aloiteoikeudesta. Valtuutettu saa vireille asioita tekemällä valtuustoaloitteen.

Kuntalain 23 §:n mukaan valtuuston tietoon on saatettava vähintään kerran vuodessa sen toimivaltaan kuuluvissa asioissa tehdyt aloitteet ja niiden johdosta suoritettut toimenpiteet.

Asian vireilletulo / aikaisempi käsittely:

[Kunnanvaltuusto 27.2.2024 § 17](#)

[Liite nro 4](#)

Ajalla 1.1.-30.6.2024 saapuneet valtuustoaloitteet käsitellään kunnanhallituksen ja -valtuuston marraskuun 2024 kokouksissa.

Lisätietoja asiasta antaa kunnanjohtaja Mika Kilpeläinen, puh 044 750 2111 tai sähköpostitse mika.kilpelainen@sotkamo.fi

Kunnanjohtaja
Ehdotus

Kunnanhallitus:

1) päättää lähettää valtuustoaloitteen sivistyksen toimialalle valmisteltavaksi. Vastuuvalmistelijana toimii kasvatusjohtaja Ville Manninen.

2) päättää, että vastaus valtuustoaloitteeseen valmistellaan kunnanhallituksen marraskuun 2024 kokoukseen.

Kunnanhallitus
Päätös

Kunnanhallitus hyväksyi yksimielisesti kunnanjohtajan ehdotuksen.

Otteet

Sivistyksen toimiala
Kasvatusjohtaja Ville Manninen

KHALL 05.11.2024 § 196
200/00.02.00/2024

Kasvatusjohtaja ja kirjastotoimenjohtaja

Ehdotus:

Asetetaan uuden kirjaston toimintakulttuurissa varhaisen lukutaidon ja lukemisen edistäminen vahvasti toiminnan keskiöön. Tämä edellyttää

tiivistä yhteistyötä varhaiskasvatuksen, esiopetuksen, perusopetuksen ja ennen kaikkea perheiden kanssa. Herätetään lukuintoa monipuolisten menetelmien, kuten lukutapahtumien, satutuntien, kirjailijavierailujen ja muun monipuolisen toiminnan kautta.

Vastaus:

Kodin, koulun ja kirjaston tulisi toimia aktiivisesti lukemiskulttuurin ja lukutaidon edistämiseksi. Lasten ja nuorten lukuinnostusta tulisi nostattaa, sillä hyvä lukutaito vaikuttaa heidän myöhempään elämänlaatuunsa parempana koulutustasona ja todennäköisesti myös parempana tulotasona. Lukeminen edistää kielenkehitystä ja hyvä äidinkielen tuntemus ja taito edistävät myös vieraiden kielten oppimista. Lukemisen kautta on mahdollista tutustua myös monenlaiseen kulttuuriin niin paikalliseen kuin muihin kulttuureihin.

Kirjaston tarjoaman kirjavinkkauksen pääpaino on 8.-luokkalaisissa, mutta koulujen pyytäessä järjestetään vinkkausta myös alakoululaisille. Alakoululle tehdään kirjavinkkilistoja ja lukukampanjoita. Alakoululaisista suurin osa vierailee ainakin kerran lukuvuoden aikana kirjastossa, jolloin pyritään esittelemään kirjaston lastenosastoa ja esittelemään ikäluokalle sopivia kirjoja. Esikoululaisille on järjestetty kirjaston esittelyä, aineiston esittelyä ja kirjastosuunnistusta, mutta henkilöstöresurssien puutteen vuoksi eskarikierros on järjestetty vain sitä pyydettyäessä.

Kirjastoauto vierailee kaikkien päiväkotien ja melkein kaikkien alakoulujen pysäkeillä. Salmelan koululla kirjastoauto ei vieraile, sillä lyhyen välimatkan ansioista Salmelan koululta oppilaat pääsevät käymään kirjastossa. Kirjastoautossa on kirjavinkkeinä teemakoreja ajankohtaisista aiheista: teemat ovat suunnattu päiväkodeille ja alakouluille. Kirjastoauton mukana myös toimitetaan koululuokkiin heidän toiveidensa mukaan koottuja kirjapaketteja. Vuonna 2023 koko kirjaston lainausmäärästä 26,6 prosenttia lainattiin kirjastoautosta. Tarkkoja lainausmääriä ikäryhmittäin ei ole saatavissa, mutta merkittävä osa kirjastoautoista tehtävistä lainoista on todennäköisesti päiväkoti- ja kouluvierailujen yhteydessä tehty.

Uudessa kirjastossa jatketaan toimintaa päiväkotien ja alakoulujen kanssa entisin mutta myös uusin tavoin. Budjetin ja muiden resurssien rajoissa kirjastossa järjestetään kirjailijavierailuita ja lukutapahtumia. Satutuokioista tehdään säännöllisiä. Kirjastoauto on päiväkotien ja koulujen kannalta olennaisen tärkeä lukutaitotyössä. Uuteen kirjastoautoon tuodaan nykyisten palveluiden lisäksi tehostetumpaa lukemisedistämistä, esimerkiksi kirjavinkkausta ja satutuokioita. Kirjastohenkilökunnan palveluajan mahdollisesti siirtyessä lauantailta pois voidaan kirjaston henkilökuntaresurssia tehokkaammin käyttää lukemisen edistämistyöhön viikolla.

Päiväkodeissa ja kouluissa lukemisen edistämistä tehdään monin erilaisin tavoin. Varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa kielten rikas maailma on keskeinen kohde, jota harjoitellaan. Lapsilla on kirjoja vapaasti saatavilla ja heille luetaan päivittäin ääneen. Kieleen tutustuminen tapahtuu myös

erilaisten riimien, lorujen, laulujen ja runojen avulla. Kirjastoautossa vierailaan säännöllisesti ja kirjoja voi lainata joko päiväkodin kirjastokortilla tai esiopetuksesta alkaen henkilökohtaisella kirjastokortilla. Omalla kortilla lainattuja kirjoja on mahdollista lukea myös kotona.

Peruskoulussa luetaan oppilaille säännöllisesti oppitunneilla, tehdään kirjastovierailuja ja annetaan lukuläksyjä. Erilaisia lukuhaasteita järjestetään säännöllisesti ja Lukutähti-ohjelma on otettu käyttöön. Koulussa myös luetaan erilaisia tekstejä, tehdään kirja- ja kirjailijaesitelmää sekä tehdään yhteistyötä kirjaston kanssa.

Ehdotus:

Annetaan sotkamolaisille lapsille 2–3 lukulahjaa heidän lukutaidon kehittymisen eri vaiheissa oppimisen tueksi ja lukuintoon kannustamiseksi.

Vastaus:

Tällaisen lukulahjan kustannus olisi arviolta 15–25 euroa kappale. Tällainen lahja olisi varmasti hyvä jakaa jollekin tietylle ikäluokalle kerrallaan, jotta varmistettaisiin lahjan tavoittavan kaikki ikäluokan lapset. Ikäluokan koosta ja lahjan arvosta muodostuisi yhden lukulahjan kustannus. Pienimmille ikäluokille se olisi noin 800–1300 euroa ja suuremmille ikäluokille noin 1600–2600 euroa.

Taulukossa on kuvattu lainausmäärät vuosina 2020-2023 lasten kirjojen osalta. Kirjasto toimintamuotona mahdollistaa kirjojen lainaamisen ilman kustannuksia ja samaa kirjaa voi hyödyntää useampi henkilö.

	Sotkamo, 2020	Sotkamo, 2021	Sotkamo, 2022	Sotkamo, 2023
Lainaus: Kaunokirjat, lapset	53 808	63 878	58 943	62 421
Lainaus: Tietokirjat, lapset	4 637	4 939	4 494	5 023

Taulukko. Lainausmäärät vuosina 2020–2023 lasten kauno- ja tietokirjoissa.

Ehdotus:

Kehitetään ja toteutetaan vanhemmille suunnattuja valmennuksia, tarjotaan oppaita yhteiseen lukuharjoitteluun, vahvistetaan perheiden roolia lukutaidon kehittämisessä ja luodaan "Lukutoukka -mittari" perheille lukemisen seurantaan ja palkitsemiseen.

Vastaus:

Syksyllä 2025 Aluehallintoviraston valtionavustushaussa haetaan avustusta toiminnan kehittämiseen. Mahdollisella avustuksella palkataan hanketyöntekijä kehittämään kotien, koulujen ja kirjaston yhteistä lukutaitotyötä. Alakoulujen vanhempainiltoihin voitaisiin pyytää

asiantuntijavieras puhumaan vanhemmille lukutaidon merkityksestä ja lukuinnon puolesta.

Ehdotus:

Varataan kunnalle riittävät resurssit näiden toimenpiteiden toteuttamiseen, mukaan lukien budjetti, henkilöstön koulutus ja materiaalien hankinta.

Vastaus:

Kunnan peruspalveluiden toimintaedellytyksistä huolehtiminen mahdollistaa lukemisen edistämisen tehtävän hoitamisen. Lukemisen edistämisen eteen tehdään paljon toimenpiteitä jo tällä hetkellä päiväkodeissa kouluissa ja kirjastossa. Aluehallintoviraston hankeavustuksilla on mahdollista hankkia lisäresursseja kehittämiseen. Erilaisilla tapahtumilla, vierailuilla tai kirjalahjoilla voidaan rikastaa lukemisen edistämisen tehtävää, mutta niistä on hyötyä vain osana laajempaa lukemisen edistämisen työtä.

Lisätietoja asiasta antavat kasvatusjohtaja Ville Manninen, puh. 044 750 2298 tai ville.manninen@sotkamo.fi ja kirjastotoimenjohtaja Anita Aho, puh. 040 508 8651 tai anita.aho@sotkamo.fi.

Kunnanjohtaja
Ehdotus

Kunnanhallitus päättää ehdottaa kunnanvaltuustolle, että edellä esitelty kesken oleva aloite on asianmukaisesti käsitelty ja on annettu riittävä selonteko tehdyistä toimenpiteistä.

Kunnanhallitus päättää tarkastaa ja hyväksyä pöytäkirjan tämän pykälän osalta kokouksessa.

Kunnanhallitus
Päätös

Kunnanhallitus hyväksyi yksimielisesti kunnanjohtajan ehdotuksen.

Merkittiin pöytäkirjaan, että kasvatusjohtaja Ville Manninen toimi asiantuntijana etäyhteydellä asian käsittelyn aikana ja poistui kokouksesta ennen päätöksentekoa.